

Հումութիկ Սամէլ Հովհայ մեարը քուուը-
տունքը առաւ էկաւ,
բինկեօլոյ և գեղին մէջ կարգեց,
Կանչեց Արակայ Գրիգոր Նարեկացին։
Էկան Հումութիկն ու Սամէլ Հովհիկ առաք
փառաք պասկեցին։
Սամէլ Հովհիկ մի թոփալ օխշարով Բինկեօլ
էկաւ,
եօթ տարուն եօթ հաղար մագու տէր էկաւ։
Ս. Հայկունի.

Մ Ա Կ Ա Խ Ա Բ Ք ։

Ա Մ Ա Ր Ա Կ Ա Կ Ա Ն Խ Ա Բ Յ Ն Ե Բ ։

Ա ւ ա զ ա կ ն ե ր ն հ տ ա լ ի ա յ ո ւ մ ։ — Խոտակի նշանադր ընկերաբան (Sociologue) և ոծրագէտ (Criminale) Սրբակի Սրգէւն մի հնտարքքրական հետազոտութիւն է նուիրել իւր ճարմնի սրկում գոյութիւն ունեցող ներկայ աւազակային ինդրին։ Խոտական մէջն զարեցից պատու յայսնի է իրեւ ։ բանդիսների ։ (աւազակների) երկրի, ուր կրանք մի որոշնաւ աստիճան յարգանք անզամ վայեւկ ևն զանազան ժամանակներու։

Սւազակային դրութեան ծաղկման մէջտ նպաստար է երկրի բաժան բաժան վիճակը, իսկ Խոտական այդ թօցուառութիւնը երկար ժամանակ է ունեցել։ Մանք երկրների տէրեւը, որոնք անսամբան պէտքը ունէին իրենց իշխանական փայլը պատապանը համար, կեղծեցիլ են մէջտ իրենց հպատակներին, որոնցից արիասիրանները նոյն են տուել լըններն ու անտառները եւ անմական քաջութեամբ ազատուել իրենց հնտամուտ իշխանութիւններից, որի ձեռքից ազատուելու համար մօտաւոր օտար սահմաններն մէջտ ապահով ապաստանարաններ են եղել։ Այս վիճակը վերացաւ Խոտակայի միութեամբ, սակայն աւազակութիւնը զնուես ծաղկում է պանտեղ։ Լրագիրների մանրակութեամբ հետևողները տարին մի քանի անգամ կը հանդիպեն Խոտակայի յանդուզն ը ան դ ի տ ն ն ը ր ի գործերի նկարագրութեան։ Թնակելով սրա պատառները Խոտակի գիտնականը երկու զինաւոր արգելքներ է գտնում աւազակութեան ոչշացման խանգարու, մէկը հասարակութեան ծեղուտութիւն է, իսկ միացը մանուան պատժի վերացում։ Թերուած օրինակներց երեւում է, որ աւազակութիւնն ես յառաջադիմն է Խոտակայի պատասխան աւազակներից մէկը 8-ի քուրքի անունը օրինաւոր տէր է երկրի, նա իւր զաւոռում հարկ է զրեւ հարուստների վերա և տարեկան մի քանի հազար ֆրանկ ստանալով նորում է իւր պատապանակների ապահովութեան մասին։ Վիճակագրութիւնը ցոյց է տուել, որ այդ աւազակի զաւոռում ոծրագործութիւնը պակաս է Ծիրութիւնից այդ սիստէմի չորոնի։ Կովկասի աւազակները զեն չեն հասել այս կէտին, ապա թէ ոչ ։ նարի ների զորերի թիւը կը պակէ:

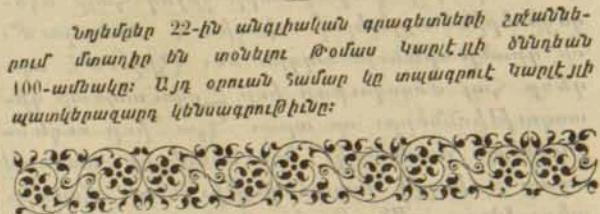
ԳՈՒԺՆՄԹՐԴԻ ՅՈՒԹԵԱՆՆ.

Մօտերում ցանկութիւն յայտնուեցալ հանդիսադր կերպով տօնելու Յուլի Գուտեմերզի ծննդեան 3-հարիքամակը եւ առաջարկուեցաւ տօնախմբութեան օրը համարել 1897 թիւը, սակայն տպագրութիւնը մնեց հարորդ ծննդեան տարուայ մասին ծցքիտ տեղեկութիւններ պական տում մն, ունանք 1597-ն են համարուա ուրիշները 1598-ը։ Այդ հանգամանցն ի կատար ունենաւով Լուդոնի Սթէնէու հանդէսը լաւագոյն է համարում վերջիշեալ տօնախմբութիւնը կատա-

րել 1900-ին, ենթադրելով որ քսաներորդ զարու ա. տարին, կարող է մեծապէս նպաստն հանդէսի մէջազային ընատրութիւն ստանալուն։

Գ. Բ Ա Կ Ա Խ Ա Ա Ն.

Փեստալրոցիի գրուածքների հրատարակիւ Զէյֆերտ մօտերում ուղեւորուել է Զուբիցքիա այն դիտաւորութեամբ՝ որ աշք անցկացնէ հոչակաւոր մանկավարի գեռ եւս ըստ հրատարակուած նորագիւտ թղթերն ու նամակները։ Զէյֆերտի կարծիքով գրաստալրոցու սամականից իրկուս առանձնապէս հնտարքքրութեան արժանի նն։ Դրամից մէկում Պեստալրոցին խօսում է իւր աղքատների համար բաց արած ուսումնարանի մասին միւսի մէջ, որ ուղղուած է Վատքի կանտոնի կառավարչին, նա մարտամասորէն պարզում է իւր մանկավարժական սիստեմի հմանական սկզբունքները։ Շուտով այդ վաւերաթղթերը ի ըստ կամաց սկզբանի դիմանում նորերս գոնուել է դիտալրոցու կուպակը։

Ա Զ Գ Ա Յ Ի Ւ

ԲԱՄԵԿԱՐԳՈՒԹԻՄԴԻՆ ԵՒ ԲԱՄԵԶԱՄԴՈՒԹԻՒՆԻՆ.

Քաղաքակրթութեան առաջին նշանն է բարեկարգութիւնը, որին իրբեւ պասկ պիտի չետեկի բարեզարդութիւնը։ Խթէ որևէ աղջի կամ որ եւ ժողովրդի հասարակութեան արտաքին կեանքի համար անհրաժեշտ է բարեկարգութիւնը, որչափ ևս առաւել անհրաժեշտ է այդ նրա կրօնական կեանքի համար։ Այրութեան տաճարի մէջ եթէ պակասի բարեկարգութիւնն և բարեզարդութիւնը, նա կը կորցնէ իւր վեհութեան մի մասը, ուստի և իւր ազգեցութիւնը կը նուազի։ * այերս միշտ նախանձախնդիր ենք եղել մեր հայրենաւանդ և եկեղեցու բարեկարգութեան և բարեզարդութիւնն է թշուառութիւնը խլել է մեղնից բարեզարդութիւնը, մենք աշխատել ենք գոնէ բարեկարգութեամբ փայլեցնել մեր սամանները։ Այդ բարեկարգութեան վերահսկին եղել է միշտ թէ մեր եկեղեցականութիւնը և թէ ժողովուրդը։

Ա կը ջին ժամանակներս մեր և եկեղեցին խլթնացել է իւր բարեկարգութիւնից, մեր և տաճացները զրկուել են իրենց բարեզարդութիւնից և այդ երկողմի զանցառութեամբ։

Եկեղեցականների մի մասի տղիտութիւնը և ժողովրդի ընդհանուր անտարբերութիւնը

սպառնում են զրկել մեր ս. եկղեցին իւր հայատիպար բարեգարդութիւնից: Ժամանակ է արդ ճանաչել թերութիւնն և ձիգն թափել զրա առաջն առնելու:

Հայութիւնն իւր թշուառ ճակատազրով կորցրել է բազմաթիւ հին ժառանգութիւններ, հայրենի հողից, մայրենի լեզուից, ինքնուրոյն հայկական կենցաղավարութիւնից զրկուած հայ գաղթականների մեջ միակ հայ եկեղեցին էր մասցել հայատիպար, այն էլ հետզհետէ կորցնումէ իւր այդ յատկութիւնը: Դատապարտելի անտարբերութիւնը, անյատակ տգիտութիւնը և անմիտ ազատամտութիւնն ձեռք ձեռքի տուած քանդում են հայրենական աւանդութիւնների ցանկը: Այսօր հեռաւոր հայ գաղութները շրջող հայը եկեղեցիններին այցելելով՝ հազիւ է ճանաչում, որ զրանք միենոյն ազգին են: Յիշումէ արդեօք հայ ժողովուրդը իւր Հովուապետի դիտողութիւնները, որ արաւ Կա իւր ուղեղորութեան ժամանակ, երբ եկեղեցիք մտնելով օտար և խորի նորաձեւութիւնների հանդիպեց: Խորի ամէն մի հայ նախանձախնդիր լինի հայրենի եկեղեցու բոլեզարդութեան, թող ամէն մի եկեղեցական պաշտօնեալ անխախտ պահպանի մեր ս. եկեղեցու ծէսերն արարողութիւններն ու աւանդութիւնները թէ ներքինի և թէ արտաքինի վերաբերութեամբ:

« Արարատը » իրեւ հայատանեայց եկեղեցու կենդրոնի թերան՝ պարոք է համարում յիշեցնելու այս կարևոր պահանջը՝ թող ամէնքը մեր ս. եկեղեցին մտնելով տեսնեն, որ զրանք ամէն տեղ նոյն ս. Լուսաւորչի փարախներն են: Հայ եկեղեցու բարեզարդութեան ծառայելու նապատակով՝ ահա բաց ենք անում « Արարատի » էջերը այն անձանց համար, որոնք կը կամենան իրենց գիտողութիւններն անել նորամուծութիւնների վերաբերութեամբ և կամ իրենց տարակյանները փարատել որ և է եկեղեցական—ծխական, արտաքին և ներքին կասկածների մասին: Խըմբարդութիւնս ուրախութեամբ կընդունի այդ խնդիրներին վերաբերեալ հարցումներն և կաշխատի ըստ կարի ամփոփ և ճշգրիտ բացատրութիւններ տակ « Արարատի » էջերում:

ԵԿԵՂԵՑԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ.

ՄԱՅՐ ԱԹՈՒՐ.

ԱԶԴԵՆԻ ՎԵՀԱՓՈԽ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ Ս. ՕՇՄԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ.

ԹԱԿԵԿՈՒ ՍԵպտեմբերի 26-ին, երեքշաբթի

օրը, լրանում էր նորին Սրբութեան Ազգի Վեհափառ Հայրապետի Ս. Օժման տարեդարձը, բայց առաջուց արդէն կարգագրուած էր, որ այդ տարեդարձի հանդեպ կատարուի Արագայ Ս. Խաչի տօնին, կիւրակէ օրը, Ս. Էջմիածնում ուխտաւոր ներն երբէք այնքան բազմաթիւ չեն լինում: որչափ Արագայ Ս. Խաչի տօնին, որովհետեւ Տայոց, Շիրակի և Արագածոտնի բոլոր հայ ուխտաւորները նախընթաց օրը իրենց ուխտը Մուղնու Ս. Գէորգում կատարելուց յետոյ շապառում են Ս. Էջմիածնի, Եյս տարի ևս լիքն էր ուխտաւորներով Պաղարապատը և Գանքի ըլլապատը:

Կիւրակէ առաւօտեան ժամերգութիւնից յետոյ ամէնքը պատրաստուեցան Հայրապետական մաղթանք կատարելու: Ամրող միաբանութիւնը խմբուած տաճարում Աւագ սեղանի առաջ նորին Վեհափառութեան ներկայութեամբ կատարեց սրտառու Հայրապետական մաղթանք, որից յետոյ ամէնքը նորին Օծութեան աջն առան: Զը նայելով որ Վեհափառ Հայրապետը տկար էր, այնու ամենայնիւ ս. Պատարագից յետոյ ընդունեց պաշտօնական անձանց ժողովրդին, ձեմարանական խմբին և աշակերտներին, ձեմարանի աշակերտներին աջ տալուց յետոյ նորին Սրբութիւնը մի խրատ խօսեցաւ նրանց յայտնելով՝ որ Կիքն այժմ Ս. Էջմիածնի արտաքին շինութեամբ է զրացուած, ներքին վերաշինութիւնը ձեմարանից և վանական միաբանութիւնից պիտի սկսուի, որին նույիրելու համար յոյս ունի, որ Աստուած իրեն ցդ և ժամանակ պիտի տայ:

Ճաշին վանքի սեղանատանը միաբանութեան, ձեմարանի ուսուցչաց և աշակերտաց, ուխտաւորների և հերերի համար ճոխ սեղան էր պատրաստուած, որին նախագահում էր Գերապատիւ Մեսրոպ Աբեղիսկոսով:

Նորին Վեհափառութեան արեշատութեան բաժանի վրայ նախագահ բարձր, Սրբազնը մի քանի սրտառու խօսք ասաց, որից յետոյ խօսեցին ձեմարանի ուսուցիչ Մեծ. պ. Ա. Քարամեանցը, Ս. Էջմիածնում այժմ իրեւ հիւր գտնուող պ. Ա. Երիշեանը, ձեմարանի տեսուչ Մեծ. պ. Ա. Աստանը առաջարկեց մեր կենդանութեան սիւն Ս. Էջմիածնի յարառութեան կենացը և առանձին կերպիւ շեշտեց հայ ժողովրդի բացակայութիւնը այսպիսի հանդէսներից: Առաջարկուած կենացներ ընդունուեցան բուռն ողերութեամբ: Սեղանատան երգում էր ձեմարանի երգեցիկ խումբը արժանապատի Կոմիտաս վարդապետի զեկավարութեամբ:

Երեկոյեան մեծ ճրագալոյց և հրախաղութիւն կար թէ վանքի բակում և թէ ձեմարանում: Խուռան բազմութեան ուրախացնում էր իւր երգերով ձեմարանի երգեցիկ խումբը: Տօնախմբու-